

Ekonomiski pamatotam, godīgam un drošam

Jau jaunajā Cēsu novadā nepieciešams izstrādāt vienotu siltumenerģijas tarifa aprēķinu metodi – tā atzīst novada domes priekšsēdētāja vietnieks Ainārs Šteins, sakot, ka apvienību pārvaldēs esošās metodikas atšķiras un ir nepilnīgas, dažviet daļu no siltumenerģijas izmaksām pašvaldība dotē. Vēlreiz saruna par to atjaunojās, kad rakstījām par Cēsu novada domes sēdē apstiprinātajiem siltumenerģijas tarifiem Priekules un Liepā.

Cēsu novada domes priekšsēdētāja vietnieks Ainārs Šteins uzņēmies virzīt jautājumu, lai līdz nākamajai apkures sezonai novadā tiktu iestrādāta vienota siltumenerģijas tarifa aprēķināšanas metodika.

“Druvai” A. Šteins apliecināja, ka būtiski panākt, lai komunālo pakalpojumu tarifi (siltums, ūdens, kanalizācija) vietās, kur tos nosaka pašvaldība, tiktu aprēķināti pēc vienotas metodikas visa novadā: “Galvenais, lai tarifā būtu iekļauti visi, uzsveru, visi ar pakalpojuma sniegšanu saistītie izdevumi. Tagad, kad nākas apstiprināt tarifus dažādās apdzīvotās vietās, redzams, ka aprēķinu metodikas ir dažādas, pieeja tarifu aprēķināšanai atšķirīga. Piemēram, dažos tarifu aprēķinos ir iekļauti administratīvie izdevumi, bet citās aprēķinu metodikās tie iekļauti tikai daļēji. Nav noslēpums, ka dažkārt pašvaldības, un tā tas ir visā valstī, cenšas kādas

“Druva” centās noskaidrot, kāpēc tā, kādi ir risinājumi un kāda situācija citviet valstī. Svarīgi piebilst, ka šoreiz nerunāsim par siltumenerģijas tarifu Cēsīs, jo uzņēmumam, kurš pilsētu apgādā ar siltumu, tarifu apstiprina Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija. Citām novada katlumājām līdz šim tarifus apstiprināja tā novada dome, kurā pakalpojums tika sniegts. Tagad tarifu izmaiņas jāapstiprina Cēsu novada domei.

pozīcijas tarifā neiekļaut, lai nosacīti dotētu, padarītu pakalpojumu lētāku. Bet, tādi rīkojoties, nauda tiek atņemta kādai citai funkcijai un iznāk, ka par to maksā arī tie, kuri pakalpojumu nesaņem.”

Viņš arī norāda, ka nekas jauns nav jāizdomā, par pamatu jāņem Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (SPRK) izstrādātā metodika.

A. Šteins, kurš iepriekš bija Līgatnes novada domes priekšsēdētājs, stāsta, ka Līgatne, iespējams, ir viena no retajām pašvaldībām valstī, kas savulaik piedzivoja rūpīgu Valsts kontroles pārbaudi tieši par tarifu aprēķināšanas metodiku. Toreiz Valsts kontrole atzinumā skaidri ierakstījusi, ka Latvijā nav vienotas sistēmas tarifu aprēķinu metodikai.

“Pēc Valsts kontroles revīzijas izstrādājām metodikas aprēķinu, kas bija pieņemams visiem - pašvaldībai, iedzīvotājiem, Valsts kontrolei -, un tagad Līgatnē ir reālais tarifs, kurā iekļautas visas izmaksas. Sākotnēji bija Valsts kontroles pārmetumi, ka Līgatnē ir nepamatoti sadārdzināti komunālie pakalpojumi, bet, kad izstrādājām metodiku, izrādījās, tarifi nekļuva zemāki, pat nedaudz augstāki, kas parādīja, ka nebija kāda mākslīga sadārdzinājuma,” skaidro A. Šteins.

Līgatnē komunālos pakalpojumus sniedz pašvaldības kapitālsabiedrība “Līgatnes komunālservis”, tas ļaujot īstenot objektīva

tarifa ieviešanu.

“Ir sarežģīta uzskaites kārtība, lai pierādītu, ka visi izdevumi tiešām ir pamatoti, to grūti īstenot kopējā grāmatvedībā, kā ierasti bija nelielajās pašvaldībās. Tāpēc izvēlējamies izveidot kapitālsabiedrību, kur visi izdevumi nodalīti atsevišķās pozīcijās, tad domstarpību nav,” uzsver A. Šteins.

Iedzīvotāji dažkārt ir neizpratnē, kāpēc maksa par siltumu dažādās vietās atšķiras. Tad dzirdami pārmetumi, ka vieni nerīkojas saimnieciski, citi *uzskrūvē* cenas, lai kaut ko iebāztu kabatā, bet atbilde slēpjas vienkāršā skaidrojumā – vai viss tiek godīgi uzskaitīts? Ja tas tiek ievērots, tādu aizdomu nav.

Jautāts, vai iespējams izstrādāt vienotu metodiku visam novadam, jo situācijas tomēr ir atšķirīgas, A. Šteins ir pārliecināts, ka tas ir ļoti reāli: “Mēs nerunājam par vienotu tarifu, bet par vienotu metodiku, kā šo tarifu aprēķināt! Jā, ir atšķirīgi kurināmā veidi, bet aprēķinu tabulā energoresursi aizņem tikai divas ailītes – kurināmais un elektrotība -, pārējās ailītes ir citi saistītie izdevumi un ieņēmumi.

Gadās, ka tarifā aprēķināšanas metodikā nav iekļautas visas administratīvās izmaksas, teiksim, grāmatvedība, bet rēķini taču paši nerakstās. Kādam tie jāraksta, jānosūta, bet tās ir izmaksas. Vai, piemēram, izmaksas, kas saistās ar darba drošību, ugunsdrošību. Jā, tās nav lielas summas, aizņem

nelielu procentuālo daļu, bet tās tomēr ir izmaksas un bez tām pakalpojumu nodrošināt nav iespējams. Situācija ir dažāda, bet ir skaidrs, ka jāiet uz vienotu modeli un tam jābūt ekonomiski pamatotam, godīgam un drošam.”

Ir vēl kāda nianse, ko arī savā veidā var saukt par dotāciju no pašvaldības. Proti, bijušajos novados pašvaldība pati iekasēja no iedzīvotājiem maksu par siltumu, bet, kā zināms, tas nekad nav simtprocentīgi. Taču par siltuma ražošanu pašvaldība norēķinās pilnībā, tāpat paliek zināma neatgūtā summa - iedzīvotāju parāds-, kuru, lai pašvaldības norēķinātos ar siltuma ražotāju, ņem no budžeta, un, iespējams, tā tiek atņemta kādai citai jomai. Arī te jābūt vienotai pieejai, lai nav tā, ka vienā vietā tas iekļauts budžeta zaudējumos, citā to kompensē pārējie pakalpojuma saņēmēji.

Varbūt siltuma ražošana visur jānodod ārpuspakalpojumā, tai nevajadzētu būt pašvaldības pārziņā?

“Esam par šo jautājumu diskutējuši,” stāsta A. Šteins. “Droši vien veiksīm auditu, lai izvērtētu un saprastu situāciju, lai, izejot no tās, vērtētu, kā rīkoties, kāda būs vidējā termiņa un ilgtermiņa stratēģija. To vērtējot, jāņem vērā daudzi aspekti. Novadā ir dažādi piemēri, kur siltuma ražošana nodota ārpuspakalpojumā, bet tur ir zināmas problēmas, un cilvēki ar pakalpojuma kvalitāti nav apmierināti. Svarīgs jautājums, kas notiek gadījumā, ja privātais uzņē-

mējs apkures sezonas laikā bankrotē. Ja tā ir pašvaldības kapitālsabiedrība, tas ir pašvaldības simtprocentīgi pārvaldīts uzņēmums, ja kas notiek, pašvaldība nepieļaus, lai uzņēmums bankrotē. Ja tas ir privātpašums, šādas drošības nav, tāpēc nevar būt saiteigi vai politiski lēmumi.”

Vēl viena sadaļa ir investīcijas, kas nepieciešamas, lai pakalpojums būtu ekonomiski izdevīgs. Arī tam jābūt iekļautam tarifā, un, kā norāda A. Šteins, ja ir laba metodika, tajā nepārprotami redzams, kam jābūt iekļautam tarifā, un grāmatvedībā atliek tikai aizpildīt konkrētās ailītes.

Pilnībā iekļaujot visus izdevumus, pakalpojums varētu kļūt dārgāks.

“Te laikam jāskatās, cik efektīvs šis pakalpojums ir kopumā,” saka A. Šteins. “Jā, iekļaujot izmaksas, kas līdz šim nebija, tarifs kļūs augstāks. Bet jāskatās, vai visas iekļautās izmaksas tiešām attiecināmas uz tarifu. Pašvaldībai uz to jāraugās no uzņēmēja viedokļa, jo uzņēmējs vienmēr domā, kā pakalpojumu sniegt iespējami efektīvāk, kā samazināt tās vai citas izmaksas.”

Stāstot par vienotās metodikas izstrādes laika grafiku, A. Šteins skaidro, ka līdz jūnijam tai vajadzētu būt izstrādātai un domē apstiprinātai, lai jaunus tarifus nākamajai apkures sezonai varētu apstiprināt augstā. □

Liels nezināmais

Situāciju valstī saistībā ar mazajiem siltuma ražotājiem kopumā nezina neviens, ne Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM), ne Latvijas Pašvaldību savienība (LPS), atzīst LPS padomnieks tautsaimniecības jautājumos Aino Salmiņš: “Mazās katlumājas ir ārpus Latvijas siltumuzņēmumu asociācijas, ārpus Regulatora kompetences, un patiesībā neviens valstī nezina, kāda ir kopīgā situācija šajā jomā. Siltumuzņēmumu asociācijas siltumražotāji saražo ap 95% no Latvijā centralizētā siltuma, bet tos piecus procentus saražo krietni lielāks skaits mazo ražotāju, nekā ir asociācijas biedru, un tas ir tas liels nezināmais.

Savulaik Pašvaldību savienība rosināja gadījumos, ja pašvaldībās politiķiem ir strīdi par tarifu, Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (SPRK) varētu būt tā, kas izvērtē, vai rēķins atbilst metodikai, diemžēl SPRK no tā atteicās.”

Jautāts, cik pašvaldību noteiktie tarifi ir objektīvi, vai pašvaldība daļu tomēr nedotē, A. Salmiņš neslēpj, ka tādi gadījumi ir, bet situācija neesot tik viennozīmīga: “Jā, no vienas puses, pašvaldību iesaiste siltuma ražošanā, tarifu noteikšanā iero-

bežo tirgu, bet, no otras puses, šī tirgus daļa ir tik niecīga, ka komersantiem nav interesanta. Mans personiskais viedoklis, ka ir situācijas, kad dotēšana, iespējams, nav pilnīgi peļama, īpaši zinot, cik neefektīvas ir siltumtrases pagastos, katlumājas, bet, lai visu sakārtotu, vienkārši trūkst līdzekļu, turklāt vai ir ekonomiski pamatoti tērēt milzu summas, lai nodrošinātu siltumu nelielam skaitam patērētāju. Tā ir runa ar diviem galiem. Ja šādā neekonomiskā situācijā ieliks pilnīgi visus izdevumus, cilvēki to vienkārši nespēs samaksāt un pašvaldībai tāpat būs viņi jāatbalsta.”

Padomnieks norāda, ka pašvaldībām tomēr jāseko līdzīgai reālai situācijai, jo Latvijā esot pašvaldības, kur tarifs nav pārskatīts 20 gadus. Pašvaldību savienība vairākkārt akcentējusi, ka siltumenerģijas cenām nevajadzētu būt politiskām, bet ekonomiski pamatotām.

Runājot par siltumenerģijas ražošanas nodošanu privāto komersantu rokās, A. Salmiņš atgādina, ka likums pašvaldībām nosaka organizēt iedzīvotājiem siltumapgādi: “Ja būtu kāds komersants, kas gribētu šo pakalpojumu pārņemt, domāju, pašvaldības ar prieku tiktu no tā vaļā. Taču jāsaprot, ka mazās katlumājas nekad nebūs interesantas

uzņēmējiem, tāpēc nav pareizi pārņemt pašvaldībām, vismaz šajā situācijā, ka tās nodarbojas ar uzņēmējdarbību, ja nav komersanta, kas to gribētu darīt. Pašvaldībai tas jādara pašai.

Un situācijā, kad siltumu nodrošina privāts uzņēmums, kas apkures sezonā bankrotēs, pašvaldībai būs jāsedz gan tā radītie parādi, gan jāspēj pašai nodrošināt pakalpojumu, iespējams, pat atpērkot no komersanta katlumāju. Tāpēc nav tik vienkārši atbildams jautājums, vai pašvaldība var nedaudz dotēt vai izvēlēties risku, nododot siltumapgādi privātam komersantam. Domāju, Latvijā šādi lokālie siltumapgādes risinājumi, kas ir pašvaldību pārziņā, būs vēl ilgi.” □

Lappusi sagatavojis
JĀNIS GABRĀNS

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild projekta īstenotājs izdevniecība SIA Cēsu Druva”.

Regulēt vai neregulēt

Kā jau minēts, Cēsīs ir vienīgā apdzīvotā vieta novadā, kur siltumenerģijas tarifu apstiprina nevis pašvaldība, bet Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (SPRK). Kā zināms, pilsētā siltumapgādi nodrošina SIA “Cēsu siltumtīkli”, kuras vienīgais īpašnieks ir SIA “Adven Latvia”, kas savukārt pilnībā pieder Somijas “Adven BSS”.

Siltumenerģijas apgādes pakalpojums ir regulējams, ja kopējais siltumenerģijas apjoms ir lielāks par 5000 MWh/gadā. Ja kopējais siltumenerģijas apjoms ir mazāks par 5000 MWh/gadā, par pakalpojuma sniegšanas nosacījumiem pakalpojuma sniedzējs un lietotājs savstarpēji vienojas

ar līgumu, skaidro SPRK sabiedrisko attiecību vadītāja Ieva Lazdiņa.

SPRK siltumapgādes gala tarifu nosaka ap 70 (skaits ir mainīgs) siltumapgādes komersantu sniegtajiem pakalpojumiem dažādās Latvijas apdzīvotajās vietās. Tarifi nosakāmi tādā apmērā, lai lietotāju veiktie tarifu maksājumi segtu ekonomiski pamatotas sabiedrisko pakalpojumu izmaksas un nodrošinātu sabiedrisko pakalpojumu rentabilitāti.

Ja siltuma ražotājam nav komersanta statusa, uz to neattiecas Enerģētikas likuma prasības par energoapgādes komersantu licencēšanu, enerģētikas sfēras pārvaldi un regulēšanu. Tāpat tām nav saistošs normatīvais regulējums par tarifu aprēķina metodiku. □